

μαρρησία

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΑΡΡΗΝΙΑΣ & ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ • ΕΤΟΣ Ζ' • ΤΕΥΧΟΣ 27^ο • ΙΟΥΛΙΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2020

Περιοδικόν

ΠΑΡΡΗΣΙΑ

Τριμηνιαία Ἐκδοσις
Οἰκοδομῆς καὶ Ἐνημερώσεως

Ιούλιος-Σεπτέμβριος
ΕΤΟΣ Ζ' – ΤΕΥΧΟΣ 27^ο

ΕΚΔΟΤΗΣ
Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης
Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς
κ. Παντελεήμων

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
Γερά Μητροπολίς
Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς
Τηλ. 25310 22642
Fax: 25310 23439

ΣΤΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Πρωτ. Σταύρος Κολιούσης
Γεροδιάκ. Ἰάκωβος Μαλακούδης
Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ
Γεώργιος Χρ. Τσιγάρας

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Σπυρίδων Κιοσσές

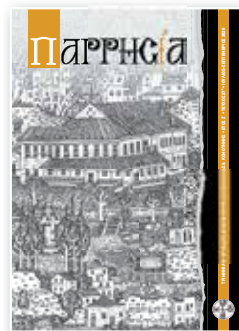
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
Γιάννης Μενεσιδής

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ
ΔΕΚΤΑΙ ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΑΙ ΕΙΣΦΟΡΑΙ
ΑΡΘΡΑ-ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΔΙΕΤΘΤΝΣΗ
Περιοδικόν Παρρησία
Γερά Μητροπόλις
Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς
Τ.Θ. 306, Τ.Κ. 69100 Κομοτηνή

ΕΚΤΥΠΩΣΗ
Τυπογραφείον «Ἐπικοινωνία Α.Ε.»
Ἐναντι Πανεπιστημιουπόλεως
69150 Κομοτηνή
Τηλ. 25310 31332
E-mail: epikoinonia.ae@gmail.com

Περιεχόμενα

01.

Η ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
«Ἐν τῇ κοιμήσει τὸν κόσμον οὐ κατέλιπες Θεοτόκε»
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μαρωνείας
καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμονος

03.

Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Παναγιώτατο
Οἰκουμενικὸ Πατριάρχῃ κ.κ. Βαρθολομαῖο
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου
Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμονος

05.

«Χαῖρε Σταυρέ, Ἁγίων ἅγιον βλέμμα»
τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Πορφυρίου Σοφοῦ

08.

Τὸ Ἅγιον Μανδήλιον
Ἡ ἱστορία μιᾶς ἀχειροποίητης εἰκόνας
τοῦ Ἐπικούρου Καθηγητῆ τοῦ ΔΠΘ
Δημοσθένη Στρατηγόπουλου

11.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΕΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ
100 χρόνια ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Θράκης
τοῦ Ἱστορικοῦ Ἰορδάνη Σπυρίδη

15.

Φυτὰ στὴν ἐλληνικὴ λαϊκὴ λατρεία
τοῦ Καθηγητῆ τοῦ ΔΠΘ Μ. Γ. Βαρβούνη

19.

«Ἐκκλησιαστικὲς εἰδήσεις»
Ἐπιμέλεια: Γεροδιακόνου Ἰακώβου Μαλακούδη

Η ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ «὘ν τῇ κοιμήσει τὸν κόσμον οὐ κατέλιπες Θεοτόκε»

Εἶναι βεβαιότητα πὼς ἡ Κυρία Θεοτόκος δὲν ἐγκατέλειψε τὸν κόσμον. Ἄν ἡ βιολογικὴ μητέρα δὲν ἀφήνει τὰ παιδιὰ της, ἀλλὰ βρίσκεται πάντα στὸ πλευρὸ τους καὶ εἶναι παρηγορία στοὺς ἀναστεναγμούς τους καὶ σκέπη σὲ κάθε ἀντιξοότητα τῆς ζωῆς τους, πόσο μᾶλλον ἡ Μητέρα τοῦ Θεοῦ καὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων!

Ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας ὁ διὰ Χριστὸν σαλός, ὅταν ἀκόμα ἦταν ἐπὶ τῆς γῆς, «ἠρπάγη» εἰς τὸν Παράδεισον. Ἐκεῖ εἶδε καὶ συνομίλησε μὲ πολλοὺς Ἁγίους καὶ Ἀγγέλους. Ἐψαχνε νὰ δεῖ καὶ τὴν Παναγία. Ἀλλὰ δὲν τὴν εἶδε πουθενά. Ρώτησε τοὺς Ἁγίους:

—Ποῦ εἶναι ἡ Παναγία νὰ πάω νὰ τὴν προσκυνήσω;

—Ἡ Παναγία ποτὲ δὲν μένει στὸν

Παράδεισο, τοῦ ἀπάντησαν. Συνεχῶς μέρα-νύχτα τρέχει σὲ ὅλη τὴ γῆ! Στὸν πονεμένο, στὸν ὀρφανό, στὸν φτωχό, παντοῦ ὅπου τὴν καλοῦνε!

Εἶναι πάντα σὲ ἐγρήγορση, σὲ ἐπιφυλακὴ! Σήμερα ποὺ σύμπασα ἡ Ὁρθόδοξία ἐορτάζει τὴν πάνσεπτο Κοίμηση τῆς Θεοτόκου ποὺ ἀποτελεῖ τὸ παράδοξο θαῦμα, διότι «ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς ἐν μνημείῳ τίθεται», γίνεται «κλῖμαξ πρὸς οὐρανὸν ὁ τάφος της» καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ Ἄδης εἶναι ξένα γι' αὐτήν. Παρὰ ταῦτα ἀπέθανε, λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

Θέλησε ὁ Υἱός της νὰ νιώσει ἡ μητέρα Του τὴν ἀγωνία καὶ τὸν πόνο τοῦ θανάτου, γιὰ νὰ συμπονᾷ πρὸς τὸν ἄνθρωπο τὴν ὥρα ποὺ πονᾷ καὶ πεθαίνει. Καὶ μὲ τὴν μετάνστασή της ν' ἀστρά-

ψουν ἀπὸ τῆ δόξα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ τὰ πάντα καὶ νὰ ἐκπληρωθεῖ ἡ γραφή: «Ἀνάστηθι Κύριε σὺ καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ ἀγιάσματος σου».

Ἡ Θεοτόκος ἔζησε τὰ ἀνθρώπινα μὲ φόβο Θεοῦ, ταπείνωση, προσευχὴ καὶ σιωπὴ. Γι' αὐτὸ «ἡ ἁγιοσύνη της ξεπέρασε ὅλη τὴ δημιουργία», λέγει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος Βουλγαρίας. Ἡ Θεοτόκος εἶναι ἡ μόνη γέφυρα ποὺ μᾶς ἔνωσε καὶ μᾶς ἐνώνει μὲ τὸν Θεό, διότι εἶναι ἡ πνευματικὴ μας Μητέρα καὶ ἐμεῖς εἴμαστε τὰ παιδιά της, «Πάντα τὰ ἔθνη ἐπισυνάγει ὡς ἡ ὄρνις τὰ νοσσία ἐαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας της» (πρβλ. Ματθ. 23,34).

Σὲ αὐτὴν τὴ Μητρικὴ ἀγκαλιὰ χωροῦν οἱ πάντες, ἀλλὰ, θὰ μᾶς πεῖ ὁ Ἄγιος Νι-

κόδημος ὁ Ἀγιορείτης: «ἡ Παναγία θλίβεται καὶ στεναχωριέται γιὰ κάθε εἶδους κακία, ἐνῶ εὐφραίνεται ὅταν συναντήσει στὸν ἄνθρωπο κάθε εἶδους ἀρετὴ, σὰν νὰ ἦταν δικό της στόλισμα... καὶ συχνὰ ἔρχεται σὲ μᾶς, ὄχι μόνο μὲ τὴ συνοδεία ὅλων τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ κυρίως φέροντας μαζί της τὸν Υἱόν της γιὰ νὰ κατοικεῖ στὶς καρδιές μας».

Εὐχομαι, μὲ τὶς πρεσβεῖες τῆς Κυρίας Θεοτόκου, νὰ λυτρωθοῦμε ἀπὸ κάθε μορφή πνευματικοῦ θανάτου καὶ νὰ ζήσουμε ὡς πρόσωπα, ἔθνος καὶ κοινωνία ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μὲ Ἐκείνη κοινὴ μας Μητέρα καὶ προστασία.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
† Ο ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἐπιστολὴ πρὸς
τὸν Παναγιώτατο
Οἰκουμενικὸ
Πατριάρχη
κ.κ. Βαρθολομαῖο

Ψηφιδωτὸ ποὺ ἀπεικονίζει δεξιὰ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο νὰ προσφέρει στὴ Θεοτόκο τὴν Κωνσταντινούπολη, καὶ ἀριστερὰ τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸ νὰ προσφέρει τὸν Ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας

Μὲ κατώδυνον τὴν ψυχὴν παρακολουθοῦμεν τὰς ἐξελίξεις. Διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν οἱ «ἄρχοντες τοῦ αἰῶνος τούτου οἱ καταργούμενοι» ἀδυνατοῦν νὰ ἀντιληφθοῦν τὴ Σοφίαν τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἁγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἔκφρασις τοῦ κάλλους, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ πέτρα ζωογονεῖται καὶ ἡ ἄμορφος ὕλη μορφοποιεῖται ὡς ἔκφρασις

τῆς Ὁρθοδόξου Τριαδολογίας καὶ κοσμολογίας, ἡ ἐνυπόστατος ἔκφρασις τῆς οἰκουμένης καὶ τῆς οἰκουμενικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐμπνεύσασα καὶ παρακινήσασα λαοὺς προερχομένους ἀπὸ τὰ βῆθη τῶν ἀσιατικῶν στεππῶν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τὸν πολιτισμόν, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον εὐγνώμωνως καυχῶνται ἔτι καὶ σήμερον, βιαίως ὑποτάσσεται εἰς πο-

λιτικούς σχεδιασμούς καὶ θρησκευτικούς φανατισμούς.

Ἡ εὐταξία καὶ ἡ εὐμορφία τῆς ὕλης, ἡ ὁποία προσελήφθη ἀπὸ τὸν Θεὸν Λόγον καὶ ἠνώθη τῇ Θεῇ Ὑποστάσει Του, παραδίδεται πρὸς λατρείαν εἰς θρησκείαν ἐκπροσωποῦσαν τὴν ἀκοινωνησίαν τῆς ὕλης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐκφραζομένην καλλιτεχνικῶς διὰ τῆς ἀμορφίας.

Οἱ καταπατῆται ἀδυνατοῦν νὰ ἀναγνώρισωσιν εἰς τὴν Μεγάλῃν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν τὴν Ἐνυπόστατον ἔκφρασιν τοῦ κάλλους, τὴν μεταποίησιν τῆς ἀμορφίας εἰς κοσμικὸν κάλλος. Ἀντιθέτως, περιφέρουν τὸ κάλλος ὡς τρόπαιον κατακτήσεως.

Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ὑπομένει μὲ ἐγκαρτέρησιν καὶ πεποίθησιν εἰς τὴν οἰκουμενικὴν ἀποστολήν της τὴν δοκιμασίαν ταύτην. Αἱ ἀρχαὶ αὗται ἐνέπνευσαν τὸν Σεπτὸν Προκαθήμενον αὐτῆς, ὅπως ἐπιδείξῃ τὴν ἀξιοθαύμαστον καὶ ἀρμόζουσαν εἰς τὴν ἀποστολήν του παρρησίαν κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν τῆς διαρπαγῆς.

Ἡ ἀνὰ τὴν οἰκουμένην Ὁρθοδοξία, αἱ ἀδελφαὶ καὶ θυγατέρες Ἐκκλησίαι συμπαρίστανται πρὸς τὴν Πρωτόθρονον Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν δοκιμασίαν ταύτην.

Ἰδίᾳ δὲ αἱ ὑπὸ τὸ πνευματικὸν κλίμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Ἱεραὶ Μητροπόλεις, ὡς ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱερά Μητρόπολις, αἰσθάνονται τὴν ὁδύνην τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας διὰ τὴν πνευματικὴν διαστρέβλωσιν, τὴν διαρπαγὴν καὶ τὴν καταπάτησιν ταύτην, ὡς πληγὴν εἰς τὸ ἴδιον σῶμα.

Συμπάσχοντες καὶ ἡμεῖς καὶ ἐκφράζοντες τὰ αἰσθήματα ὁδύνης τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ πιστοῦ λαοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας, δηλοῦμεν βαθυσεβάστως καὶ υἱικῶς πρὸς τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα ὅτι συμπαριστάμεθα πάσαις δυνάμεσι εἰς τὴν δοκιμασίαν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, συμβουλευόμεν τὸν πιστὸν λαὸν ὅπως δείξῃ αὐτοσυγκράτησιν καὶ στρέψῃ τὴν ὁρμὴν του εἰς ἱκετηρίους προσευχὰς καὶ ταπεινῶς δεόμεθα πρὸς τὸν παντεπόπτην Κύριον ὅπως ἐνισχύῃ τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα εἰς πᾶσαν δοκιμασίαν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην Ὁρθοδοξίας.

Ἐπὶ δὲ τούτοις κατασπαζόμενος τὴν Ἀγίαν Δεξιάν τῆς Ὑμετέρας Σεπτῆς Κορυφῆς, ὑποσημειοῦμαι καὶ ὑποδιατελῶ.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
† Ο ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ
ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

«Χαῖρε Σταυρέ, Ἁγίων ἅγιον βλέμμα»

Ἀρχιμανδρίτης Πορφύριος Σοφὸς
Ἱεροκήρυκας

Γτὶς 14 Σεπτεμβρίου ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τιμᾷ τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου μας, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ καύχημα καὶ ἡ δόξα Της καί, ὅπως λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «δὲν μπορῶ νὰ καυχηθῶ γιὰ τίποτα, μόνο γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ αὐτὸν ἐσταυρωμένον», αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ πρώτη οὐσιαστικὴ Ὑψωσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ μὲ σταυρωμένο αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν Ἰησοῦ Χριστό, «ὕψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὕψωθήσομαι ἐν τοῖς λαοῖς» (Ψαλμ. 45,11).

Ὑψώθηκε ὁ Κύριος, διότι ὕψωσε διὰ τῆς σταυρικῆς Του θυσίας τὴν ἀνθρώπινη φύση στὸ ὕψος τῆς θεώσεως. Διὰ τοῦ Σταυροῦ ὁ διάβολος συντρίβεται, ὁ Ἄδης σκυλεύεται, ὁ Χριστὸς ἀνίσταται, ὁ θάνατος καταργεῖται καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση διὰ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κάθετα δεξιὰ τοῦ Πατρὸς καὶ πλέον πᾶσα εὐλογία μέσῳ τοῦ Σταυροῦ προῆλθε καὶ προέρχεται στὴν κτίση «ἰδοὺ γὰρ ἦλθε διὰ τοῦ Σταυροῦ χαρὰ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ».

Αὐτὴ εἶναι ἡ χαρὰ τῆς σωτηρίας μέσῳ τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου. Στὴν πορεία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ χαρὰ αὐτὴ ἔγινε

ὁρατὴ καὶ διὰ τῆς εὐρέσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ὑπὸ τῆς Ἀγίας Ἑλένης τὸ 330 μ.Χ. καὶ στὶς 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 336 μ.Χ. ὁ Πατριάρχης Μακάριος «ἐν μέσῳ πληθούσης ἐκκλησίας» ὕψωσε τὸν Τίμιον Σταυρό, καὶ οἱ πιστοὶ προσκυνοῦσαν κράζοντας: «Κύριε ἐλέησον!» Τότε καθιερώθηκε ἡ ἐορτὴ τῆς Ὑψώσεως, ὅπου ὑψώνεται ὁ Σταυρὸς μέσα σὲ βασιλικό, γιὰτὶ ἦταν τὸ φυτὸ ποὺ εἶχε φυτρώσει στὸ σημεῖο ἐκεῖνο ποὺ ἐκρύπτετο ὁ Σταυρός.

Ἔχουμε ὅμως καὶ τρίτη ὕψωση ποὺ ἔγινε τὸ 614 μ.Χ. ὅταν οἱ Πέρσες κυρίευσαν τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀνάμεσα στὰ λάφυρα τῆς λεηλασίας, ἦταν καὶ ὁ Τίμιος Σταυρὸς καὶ μαζί Του ὡς αἰχμάλωτος, ὁ Πατριάρχης Ζαχαρίας.

Ὁ αὐτοκράτορας Ἡράκλειος νίκησε τοὺς Πέρσες, ἀπελευθέρωσε τὸν Πατριάρχη καὶ μὲ τιμὲς ἔφερε πίσω τὸν Τίμιον Σταυρὸ στὶς 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 614 μ.Χ. Καί, ἐνῶ ἀνηφόριζε πρὸς τὸν Γολγοθὰ, ξαφνικὰ τὰ πόδια τοῦ αὐτοκράτορα καρφώθηκαν στὴ γῆ καὶ δὲν μπορούσε νὰ προχωρήσει. Τότε ὁ Πατριάρχης τοῦ εἶπε νὰ βγάλει τὰ ὑποδήματά του καὶ τὸ βα-

σιλικό του στέμμα. Μόλις τὸ ἔκανε, ξεκίνησε ἀνυπόδητος καὶ ταπεινὸς καί, κρατώντας τὸν Σταυρό, τὸν ὕψωσε γιὰ τρίτη φορὰ στὸν ἄμβωνα τοῦ Πανιέρου Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. Τότε, ὁ λαὸς ἔψαλε: «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου». Ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονὸς μὲ τὸν αὐτοκράτορα ἔχει μείνει ὡς παράδοση μέχρι σήμερα, ὅταν τελεῖται Θεία Λειτουργία στὸν Γολγοθά, κανεὶς Ἀρχιερεὺς, οὔτε Πατριάρχης, νὰ μὴν φορᾷ μίτρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διότι ἐκεῖ βρίσκεται ὁ Μόνος Βασιλεὺς, ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός· καὶ ὁ καθένας μας ὁμολογεῖ μαζί μὲ τὸν ἐκατόνταρχο: «ἀληθῶς Υἱὸς Θεοῦ ἦν οὗτος» καὶ σκεφτόμαστε πὼς κάθεται ὁ Βασιλεὺς τῆς Δόξης σὲ θρόνο μεγαλειότητος!

Ὁ ἅγιος Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων θὰ

πεῖ: «ὁ Σταυρὸς ὑψώνεται καὶ ποῖος δὲν θὰ ὑψωθῇ μουσικῶς ἀπὸ τὴν γῆν; Διότι ὅπου ὑπερυψοῦται ὁ Λυτρωτής, ἐκεῖ πέρα παρίσταται καὶ ὁ λυτρωθεὶς, ποθώντας νὰ εὐρίσκεται πάντοτε μαζί μὲ τὸν Σωτῆρα του καὶ νὰ τρυγᾷ Ἐκείνου τὴν ἄφθαρτον βοήθειαν... Διότι, παλαιὰ τῆς Ἀναστάσεως εἶχε προηγηθεῖ ὁ Σταυρὸς, τώρα ὁ Σταυρὸς ἔχει προπομπὸν καὶ πρόδρομον τὴν Ἀνάστασιν. Τί θαυμαστὴ ἐναλλαγή!» (Ταῦτα τὰ λέγει, διότι στὴν ἐποχὴ του ἡ ἐορτὴ τῆς Ὑψώσεως ἦταν συνδεδεμένη μὲ τὴν ἐπέτειο τῶν Ἑγκαινίων τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως...).

Εἶναι μυστήριον ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου, διότι εἶναι ἡ ἔνωση τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, «ἵνα πρὸς ὕψος ἀναβιβάσῃ τὸ ἀνθρώπινον».

Ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος θὰ πεῖ: «Ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι καθημερινὸς σταυρὸς» καὶ νομίζω πὼς αὐτὴ ἡ πατερικὴ ρήσις ἐρμηνεύεται πολὺ σοφὰ ἀπὸ τὸν ἀείμνηστο π. Μιχαὴλ Καρδαμάκη: «ἡ αὐθεντικότητα καὶ ποιότητα ζωῆς διὰ τοῦ Σταυροῦ, στὸ ἐξῆς γίνεται μέτρο καὶ κριτήριον τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐθύνης, ἡ ἴδια ἡ αὐθεντικότητα καὶ ποιότητα τῆς ἀνθρώπινης υπάρξεως καὶ τοῦ ἀνθρώπινου ἥους...».

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου συνοδεύει τὰ πάντα στὴν Ἐκκλησία, στὴ ζωὴ τῶν Ὁρθοδόξων.

Στὸ πρῶτο μυστήριον τῆς Σωτηρίας μας, τὸ Ἅγιο βάπτισμα, τὸ νερὸ ἀγιάζεται μὲ τὴν ἐπίκληση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὸ σφράγισμα τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ὅμοίως σταυρικῶς εὐλογοῦνται καὶ τὰ τίμια δῶρα στὴ Θεία Εὐχαριστία καὶ ἡ καθημερινὴ μας ζωὴ ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ θὰ ξυπνήσουμε μέχρι ποὺ θὰ κατακλιθοῦμε, καὶ ὅλη μας τὴ ζωὴ, ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ θὰ γεννηθοῦμε μέχρι τὴν ὥρα ποὺ θὰ πα-

ραδῶσουμε τὴν ψυχὴ μας στὸν Θεό, ὅλα ἀπὸ τὸν Σταυρὸ πάλι σφραγίζονται.

Ὁ ἀείμνηστος π. Γεώργιος Καψάνης λέγει: «ὁ Σταυρὸς εἶναι ἀναφαίρετος σύντροφος στὴ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, διότι ὁ Σταυρὸς εἶναι ἡ οὐσία τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ ζωῆς. Εἴτε λέγουμε ζωὴ ἐν Χριστῷ, εἴτε ζωὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἴδιο εἶναι. Δὲν νοεῖται τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ χωρὶς τὸν Σταυρὸ Του· δὲν νοεῖται ἡ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ χωρὶς τὴ συμμετοχὴ στὸν Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ ὅ,τι κάνει ὁ χριστιανὸς μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Σταυροῦ εἶναι χριστιανικό· ὅ,τι κάνει χωρὶς τὸ πνεῦμα τοῦ Σταυροῦ εἶναι σαρκικό, ἐγωιστικό... εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ. Ἐπομένως δύο τρόποι ζωῆς ὑπάρχουν: ὁ μὴ σταυρικός καὶ ὁ σταυρικός».

Ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ πατρὸς Γεωργίου συμπεραίνουμε: Πὼς ἐμεῖς οἱ Χριστιανοί, δὲν ἔχουμε ἄλλο τρόπο νὰ ζήσουμε, παρὰ μόνο τὸν σταυρικό, συναισθανόμενοι τὴν ταπείνωση καὶ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, τὴ νίκη κατὰ τῶν παθῶν μας καὶ τοῦ ἐγωισμοῦ μας.

Θὰ κλείσουμε τὴν ταπεινὴ ἀναφορά μας στὰ τῆς Ὑψώσεως καὶ γιὰ τὸν Τίμιον Σταυρό, μὲ μία ὠδὴ ἀπὸ τὸ κοντάκιον τοῦ Ἁγίου Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ σὲ μετάφραση ἀπὸ τὸν Ἀνανία Κουστένη: «(Ζ΄) Τέλεια ζωὴ ἐχάρισες, ὦ Ξῦλο τρισμακάριστο, σὲ μένα καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔχουνε τὴν Χάρι Σου. Ἐσὺ ὑπάρχεις τὸ Ραβδί, καὶ χειραγωγεῖς στὴ ζωὴ ἀμαρτωλοὺς ποὺ Σὲ ἀγαποῦνε...

(κγ΄) Κάτω ἀπὸ τὴ Σκέπη τοῦ Σταυροῦ, καρᾶς σκίρτημα μεγάλης νιῶθου-με. Ἄγρυπνοι καὶ ἐγκρατεῖς ᾗς εἴμαστε, λοιπὸν ἀμαρτωλοί. Ἐχει ἀνοιχτὲς τὶς πόρτες ὁ Παράδεισος καὶ εἶναι φύλακάς του ὁ ληστής, τὸν ὁποῖον διάλεξε στὸν Σταυρὸ ὁ Χριστός. Ἄς μὴν κλειδῶσουμε γιὰ ἐμᾶς τὸν ἀνοιχτὸ Παράδεισο. Ἁγιασμένος ἔγινε ὁ συμπαθέστατος ληστής, φιλόστοργος ξενοδόχος. Νὰ τιμᾶμε τὸν Σταυρό, τῆς ζωῆς μας τὸν φύλακα, ἐπειδὴ εἶναι πρόξενος τῆς οὐράνιας ζωῆς. Αὐτὸς ὅλους σώζει ἀπὸ τὸν Πονηρὸ καὶ τὶς ἐπιθέσεις του. Ὅσοι στ' ὄνομά Του σφραγίστηκαν, εἶναι πεπεισμένοι πὼς θὰ μποῦνε μέσα στὸν Παράδεισο».

Τὸ Ἅγιον Μανδήλιον

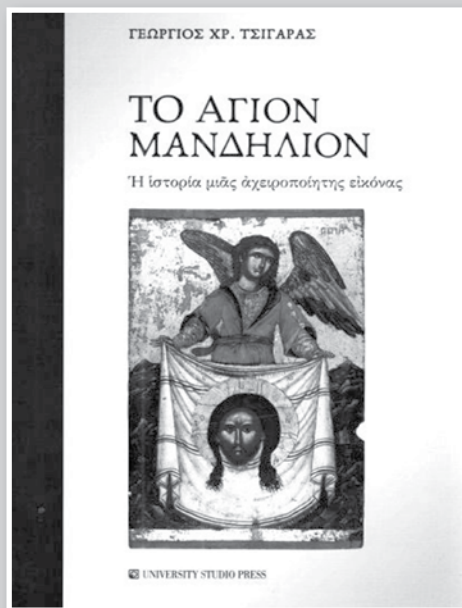
Ἡ ἱστορία μιᾶς ἀχειροποίητης εἰκόνας

Δημοσθένης Στρατηγόπουλος
Ἐπικουρος Καθηγητῆς τοῦ ΔΠΘ

Γιὰ πρώτη φορά συνάντησα τὸ Ἅγιο Μανδήλιο, ὅταν κατὰ τὴ διάρκεια τῶν παραδόσεών μου δίδασκα τὸ πολὺ γνωστὸ Ἔπος τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα. Ἐκεῖ, λοιπόν, ἡ μάνα τοῦ ἀμνηρᾶ προσπαθώντας νὰ τὸν μεταπείσει καὶ νὰ ἐπιστρέψει στὴν πατρογονικὴ του πίστη, στοῦ Ἰσλάμ, λέει: «Οὐ παρ' ἡμῖν τὸ Νέεσμα ὑπάρχει τὸ μανδήλιν, ὃς βασιλεὺς ἐγένετο μετὰ τῶν Ἀσσυρίων».

Εἶναι γνωστὸ ὅτι κάθε βυζαντινὸς ἀκούγοντας τὴ λέξη «μανδήλι», ἀμέσως ἔφερνε στὸν νοῦ του τὸ Ἅγιο Μανδήλιο, τὸ πλέον σεβαστὸ κειμήλιο τῆς ἐκκλησίας, ἀφοῦ ἀποτελοῦσε τὴν πιὸ αὐθεντικὴ ἀπεικόνιση τοῦ Χριστοῦ, ὅπως λέει καὶ ὁ κ. Τσιγάρας στὴν Εἰσαγωγή τοῦ βιβλίου του. Καὶ βέβαια ὁ στίχος αὐτὸς ἀποτελεῖ *terminus ante quem* γιὰ τὴ συγγραφὴ τοῦ Ἔπους τοῦ Διγενῆ, τὸ ὁποῖο ἐπομένως πρέπει νὰ συντάχθηκε πρὶν ἀπὸ τὸ 944 πού τὸ ἱερὸ αὐτὸ κειμήλιο μεταφέρθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη. Βέβαια, τὸ ἐκκλησιαστικὸ εἶναι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὅτι μιὰ μουσουλμάνα προσπαθεῖ νὰ πείσει τὸν γιό της πού ἔχει μεταστραφεῖ στὸν χριστιανισμό μὲ ἐπιχείρημα τὴν κατοχὴ ἐνὸς χριστιανικοῦ κειμηλίου ἀπὸ τοὺς ὁμοθρήσκους της.

Σήμερα, μὲ τὴ μονογραφίαν τοῦ κ. Τσιγάρου τὰ πράγματα γίνονται πιὸ ἀπλὰ καθὼς ἡ ἱστορία τῆς ἀχειροποίητης αὐτῆς εἰκόνας παρακολουθεῖται μὲ κάθε λεπτομέρεια καὶ

Ἡ μονογραφία τοῦ Ἀναπληρωτῆ Καθηγητῆ καὶ Προέδρου τοῦ ΤΙΕ τοῦ ΔΠΘ, Γεωργίου Χρ. Τσιγάρου, *Τὸ Ἅγιον Μανδήλιον – Ἡ ἱστορία μιᾶς ἀχειροποίητης εἰκόνας* (University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2019), πού παρουσιάζει τὴ μακρὰ ἱστορικὴ διαδρομὴ τοῦ «Ἀγίου Μανδηλίου», τῆς ἀχειροποίητης εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, στὶς εἰκαστικὲς τέχνες καὶ τὴ φιλολογικὴ γραμματεία

μέ αξιέπαινη επιστημονική έμβριθεια σέ ὅλη της τή διαδρομή, τόσο μέσα στα πλαίσια τής φιλολογικῆς γραμματείας ὅσο και στίς εἰκαστικές τέχνες. Δέν θά ἀσχοληθῶ, φυσικά, μέ τή διαδρομή τής εἰκόνας αὐτῆς στίς εἰκαστικές τέχνες, ἀφοῦ ὑπάρχουν ἄλλοι κατά πολὺ εἰδικότεροι ἀπὸ μένα νὰ ἀναλύσουν τὸ θέμα, ἀλλὰ θά δώσω ἔμφαση στὴν παράδοση καὶ τὴν ἱστορία τοῦ κειμηλίου μέσα ἀπὸ τὰ κείμενα. Καὶ πρέπει νὰ ἐπισημανθεῖ ὅτι δέν μπορεῖ κάποιος ἐρευνητὴς νὰ κάνει μιὰ μελέτη ἱστορίας τῆς τέχνης ὁλοκληρωμένη, ἂν δέν πλαισιώνεται αὐτὴ καὶ μέ τὴν ἀνάλυση καὶ ἀξιοποίηση τῶν ἀντίστοιχων ἱστορικῶν, ἀγιολογικῶν, ὕμνογραφικῶν καὶ ἄλλων κειμένων. Ὁ κ. Τσιγάρας καταγράφει μέ ἔξοχο τρόπο τὴν παρουσία τοῦ κειμηλίου αὐτοῦ τόσο στὴ βυζαντινὴ ὅσο καὶ στὴ μεταβυζαντινὴ γραμματεία.

Ἡ ἐξέλιξη τῆς σχετικῆς μέ τὸ κειμῆλιο φιλολογικῆς παράδοσης ἔχει κάποιους σταθμούς πού θά ἦταν καλὸ νὰ ἐπισημάνουμε. Πρῶτο σταθμὸ ἀποτελεῖ μιὰ ἰσχυρὴ καὶ παράλληλα δυναμικὴ παράδοση πού πρέπει νὰ δημιουργήθηκε τὸν 4^ο αἰ. στὴν Ἑδεσσα τῆς Συρίας σχετικὰ μέ τὴν ἀλληλογραφία τοῦ Ἀβγάρου, τοπάρχης τῆς πόλης αὐτῆς, μέ τὸν Χριστό. Τὸ κείμενο τῶν ἐπιστολῶν σήμερα δέν θεωρεῖται αὐθεντικὸ καὶ καταλέγεται ἀνάμεσα στὰ ἀπόκρυφα κείμενα. Παρόλα αὐτά, ἡ φιλολογικὴ παράδοση πού κάνει τὴν ἐμφάνισή της μέ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τοῦ Εὐσεβίου Καισαρείας τὸν 4^ο αἰ. εἶναι δυναμικὴ καὶ συνεχῶς ἐξελισσόμενη. Ὁ Εὐσέβιος παρουσιάζει δύο ἐπιστολὲς τοῦ Ἀβγάρου πρὸς τὸν Χριστό καὶ τὴν ἀπαντητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δέν ἀναφέρει κατὰ σχετικὰ μέ τὸ Ἅγιο Μανδῆλιο, τὸ παλλάδιο τῆς Ἑδεσσας. Οἱ ἐπιστολὲς αὐτὲς χρησιμοποιήθηκαν στὴ συνέχεια ὡς ἀποτροπαϊκὰ σύμβολα καὶ φυλακτῆρια πόλεων.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἑδεσσα βρίσκονταν σὲ πλάκες καὶ στὰ τεῖχνη ἄλλων πόλεων, ὅπως καὶ στοὺς γειτονικοὺς μας Φιλίππους, γιὰ νὰ ἀποτρέπουν τὶς ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ δημιουργοῦν τὴν εἰκόνα σὲ ὅσους ἔκαναν ἐπίθεση ἐναντίον μιᾶς πόλης ὅτι αὐτὴ ἦταν θεοφροῦρη. Ὁ 5^{ος} αἰ. εἶναι ἡ ἐποχὴ

πού ἡ ἀχειροποίητη εἰκόνα ἐμφανίζεται στὴν Ἱστορία. Πρῶτη μνεῖα της ὑπάρχει στὴ Διδασκαλία τοῦ Θαδδαίου πού γράφτηκε στὰ συριακὰ γύρω στὸ 400. Στὴν ἐλληνικὴ γραμματεία παρουσιάζεται γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τοῦ Εὐαγρίου, ἔργο τοῦ 6^{ου} αἰ. Στὴ συνέχεια τὸ κειμῆλιο ἀναφέρεται στίς Πράξεις τοῦ Θαδδαίου, τοῦ 6^{ου} ἢ 7^{ου} αἰ., καὶ στὸ Χρονικὸ τοῦ Ἰωάννη, Κόπτη ἐπισκόπου Νικίου, τοῦ 7^{ου} αἰ.

Στὴ συνέχεια, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Εἰκονομαχίας, τὸ κειμῆλιο ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ βασικὰ ἐπιχειρήματα τῶν ὑπερασπιστῶν τῶν εἰκόνων σχετικὰ μέ τὴ δυνατότητα περιγραφῆς τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν προσκύνηση τῶν εἰκόνων. Ἐνδεικτικὰ, τὸ Ἅγιο Μανδῆλιο ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν πατριάρχη Γερμανό, τὸν Ἀνδρέα Κρήτης, τὸν Ἰωάννη τὸν Δαμασκνὸ, τὸν Θεόδωρο Στουδίτη. Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἡ εἰκόνα μνημονεύεται τόσο σὲ ἱστοριογραφικὰ κείμενα, ὅπως ἡ Ἐκλογὴ Χρονογραφίας τοῦ Γεωργίου Συγκέλλου ὅσο καὶ σὲ ἀγιολογικά, ὅπως ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου Σάρδεων.

Σταθμὸ στὴν περὶ τοῦ κειμηλίου φιλολογικὴ γραμματεία ἀποτελεῖ ἡ μεταφορὰ του στὴν Κωνσταντινούπολη ἀπὸ τὴν Ἑδεσσα τὸ ἔτος 944. Τὰ σχετικὰ μέ τὴ μεταφορὰ περιγράφονται λεπτομερῶς ἀπὸ πολλοὺς ἱστορικούς, ὅπως ἀπὸ τὸν Συνεχιστὴ τοῦ Θεοφάνη, τὸν Λέοντα τὸν Γραμματικό, τὸν Συμεὼν Μάγιστρο καὶ κυρίως βέβαια ἀπὸ τὴ σχετικὴ Διήγηση τοῦ Κωνσταντίνου Ζ΄ Πορφυρογέννητου. Τὸ γεγονός ἔχει ἐπίσης ἀποτυπωθεῖ καὶ σὲ μικρογραφία τοῦ χειρογράφου τῆς *Συνόψεως Ἱστοριῶν* τοῦ Ἰωάννη Σκυλίτη, στὸν κώδικα τῆς Μαδρίτης Matr. gr. Virt. 26-2, τοῦ 14^{ου} αἰ.

Τὸ 945, ὅταν ὁ Πορφυρογέννητος ἦταν αὐτοκράτορας, τὴν 16^η Αὐγούστου, κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἑορτῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου, ὀργάνωσε τὶς σχετικὲς λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις. Τότε γράφτηκε καὶ ἡ Διήγηση πού φέρεται μέ τὸ ὄνομα τοῦ Πορφυρογέννητου, ἀλλὰ τὸ πιὸ πιθανὸ εἶναι ὅτι ὁ συγγραφέας της εἶναι ὁ Γρηγόριος, ρεφερενδάριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ὁ τελευταῖος ἔχει γράψει καὶ σχετικὰ μέ

τὸ γεγονός Ὁμιλία. Τὴν ἴδια ἐποχή, γιὰ νὰ καλυφθοῦν οἱ λειτουργικὲς ἀνάγκες, συνετέθη καὶ ἡ Ἀκολουθία γιὰ τὴν ἑορτὴ τῆς 16^{ης} Αὐγούστου. Ἐπειδὴ αὐτὴ παρερμηνεύθηκε ἀπὸ τὸν Λέοντα Χαλκηδόνης, ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ ἄλλη, ὁ κανόνας τῆς ὁποίας εἶναι ἔργο τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Β΄ κατὰ τὸν 13^ο αἰ. Σὲ σιναϊτικὸ χειρόγραφο ὑπάρχει κανόνας ἀνέκδοτος γιὰ τὸ κειμήλιο, ποὺ συγγραφέας του εἶναι κάποιος Εὐστάθιος. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ἐκδεδομένοι κανόνες ποὺ ἀποδεικνύουν ὅτι κατὰ τὴ βυζαντινὴ περίοδο τὸ κειμήλιο ἐορταζόταν μὲ μεγάλη λαμπρότητα.

Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου τυπώθηκε αὐτόνομα γιὰ πρώτη φορὰ στὴ Βενετία τὸ 1745, ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο τοῦ Νικολάου Γλυκύ. Ὁ συγγραφέας ὅμως τῆς μονογραφίας δὲν περιορίστηκε μόνο στὰ γνωστὰ ὑμνογραφικὰ κείμενα, ἔκανε ἔρευνα στὶς βιβλιοθήκες τῶν ἁγιορείτικων μονῶν καὶ ἐντόπισε ἀκολουθίες στὴν ἴδια ἑορτὴ στοὺς κώδικες Ξενοφώντος 249, στὸν Ἑορταστή, χειρόγραφο κώδικα τῆς ἴδιας μονῆς, στὸν κώδικα Φιλοθέου 263 καὶ 264. Τὶς ἀνωτέρω ἀκολουθίες ἐξέδωσε καί, ἔτσι, ἡ μονογραφία καλύπτει καὶ τὴν τιμὴ πρὸς τὸ κειμήλιο καὶ ὅλα τὰ ὑμνογραφικὰ κείμενα ποὺ τὸ ἀφοροῦν. Οἱ τελευταῖες ἀκολουθίες εἶναι μεταβυζαντινὲς καὶ ἀποδεικνύουν ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ πλευρᾶς ὑμνογραφικῆς καὶ ἀγιολογικῆς δὲν σταμάτησε οὔτε μετὰ τὴν μεταφορὰ του στὴ Δύση ἀπὸ τοὺς Σταυροφοροὺς, ἀλλὰ καὶ οὔτε μετὰ τὴν καταστροφή του κατὰ τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση στὸ Παρίσι.

Ἀπὸ τὴ μεταβυζαντινὴ περίοδο δὲν λείπουν καὶ οἱ ἀγιολογικὲς μαρτυρίες. Τὸ κειμήλιο ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν λόγιό τοῦ 16^{ου} αἰ. Δαμασκηνὸ Στουδίτη, τὸν 17^ο αἰ. ἀπὸ τὸν πατριάρχη Ἱεροσολύμων Δοσίθεο. Ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι τὸν 18^ο αἰ. ὁ ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὶς ιδέες τοῦ Διαφωτισμοῦ Εὐγένιος Βούλγαρης ἀλλοῦ στέκεται μὲ κριτικὴ διάθεση ἀπέναντι σὲ ὅσους θεωροῦν πλαστὲς τὶς ἐπιστολὲς τοῦ Ἀβγάρου πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ ἀλλοῦ ὑποστηρίζει ὅτι αὐτὲς εἶναι καταφανῶς ἐναντίον τῆς πίστεως ἀλλὰ καὶ τοῦ

ὀρθοῦ λόγου. Τέλος, καὶ ὁ πολὺς Καισάριος Δαπόντες στὸ ἔργο του *Κῆπος Χαρίτων* δὲν παραλείπει νὰ ἀναφερθεῖ στὸ Ἅγιο Μανδήλιο.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι ἡ παράσταση τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου κοσμεῖ δεκάδες εἰκονογραφημένα χειρόγραφα, ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ τὸν κώδικα 35 τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, ποὺ χρονολογεῖται τὸν 11^ο αἰ., τὸν κώδικα τοῦ Βατικανοῦ Rossianus gr. 251, ἀρκετὰ χειρόγραφα τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Γαλλίας, τοῦ Ἱστορικοῦ Μουσείου τῆς Μόσχας, τῆς Βιβλιοθήκης Pierpont Morgan τῆς Νέας Ὑόρκης κ.ἄ. Βλέπουμε ὅτι τὸ κειμήλιο κατέχει σημαντικὴ θέση ὄχι μόνο στὴ διακόσμηση τῶν ναῶν, ἀλλὰ καὶ σὲ αὐτὴ τῶν χειρογράφων.

Συνοψίζοντας, θὰ ἤθελα νὰ πῶ ὅτι ἀπὸ ὅλα ὅσα ἐξέθεσα ὡς ἀπόσταγμα τῆς μελέτης τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Τσιγάρου καταδεικνύουν ὅτι μὲ μεγάλη ἐπιδεξιότητα χρησιμοποιεῖ καὶ ἀξιοποιεῖ στὴ μελέτη του, σὲ βαθμὸ ἐξαντλητικὸ μάλιστα, ὄχι μόνο τὰ εἰκονιστικὰ τεκμήρια γιὰ τὴν ἀχειροποίητη εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου, ἀλλὰ καὶ τὰ κειμενικά. Θὰ ὑποστήριζα ὅτι μὲ τὴ μονογραφία του βλέπουμε πῶς μιὰ ὁλοκληρωμένη μελέτη ἱστορίας τῆς τέχνης πρέπει νὰ συνδυάζει ἄριστα τὰ θέματα τέχνης, φιλολογίας καὶ ἱστορίας.

Ὁ μεγάλος βυζαντινολόγος Steven Runciman, ἐκφράζοντας τὶς ἐρευνητικὲς δυσκολίες ποὺ συναντᾷ ὁ ὁποιοσδήποτε μελετητὴς στὴ διερεύνηση τῆς ἱστορίας τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου, εἶχε πεῖ παλαιότερα ὅτι ἡ ἀναζήτησις αὐτὴ εἶναι ὄχι μόνο δύσκολη ἀλλὰ καὶ ἀπελπισ. Ὁ κ. Τσιγάρου, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι εἶχε στὸν νοῦ του τὴν ἀποψη αὐτὴ, δέχτηκε τὴν πρόκληση καὶ τόλμησε νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν αἰνιγματικὴ ἱστορικὴ καὶ εἰκαστικὴ πορεία τοῦ κειμηλίου, τόσο κατὰ τὴ βυζαντινὴ ὥς καὶ κατὰ τὴ μεταβυζαντινὴ περίοδο. Θὰ ἰσχυριζόμουν μάλιστα ὅτι μὲ τὴ μονογραφία του ἐπιβεβαίωσε τὴν ἀποψη τοῦ Runciman ὅτι ἡ ἐνασχόλησις μὲ τὴν ἱστορία τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου εἶναι δύσκολη, ἀνέτρεψε ὅμως τὴν ἀποψή του ὅτι εἶναι ἀπελπισ!

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΕΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ 100 χρόνια ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Θράκης

Γορδάνης Σπυρίδης
Ἱστορικός

Ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς καὶ μετέπειτα Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας, Τιμόθεος Ματθαϊάκης, κατὰ κόσμον Σταῦρος, γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα, ἀπὸ εὐσεβεῖς Κρητικὸς γονεῖς, τὸν Ἐμμανουὴλ Ματθαϊάκη καὶ τὴν Αἰκατερίνη, τὸ γένος Φραγκιδάκη, τὸ 1914. Οἱ γονεῖς του παρέδωσαν τρεῖς Ἀρχιερεῖς στὴν Ἐκκλησία. Μετὰ τὴν περάτωση τῶν ἐγκύκλιων σπουδῶν του στὴν Ἀθήνα, σπούδασε Θεολογία, στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποφοίτησε λαμβάνοντας τὸ 1935 τὸ πτυχίο του μὲ βαθμὸ «Ἀριστα» καὶ βραβεῖο ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τὸ 1935 ἕως τὸ 1937 ὑπηρέτησε ὡς λαϊκὸς Ἱεροκέρυκας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν στὴ Νέα Ἰωνία, δείχνοντας ἰδιαίτερο ζῆλο στὸ κήρυγμα καὶ τὴν κατήχηση τῶν νέων τῆς περιοχῆς.

Τὸ 1937 λαμβάνει τὸν πρῶτο βαθμὸ τῆς ἱερωσύνης, ἀπὸ τὸν τότε Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν Χρυσόστομο Α΄, ὑπηρετώντας ὡς διάκονος καὶ Ἱεροκέρυκας στὸν Βύρωνα καὶ τὴν Νέα Ἰωνία. Ὡς διάκονος διετέλεσε κατὰ τὰ ἔτη 1937-1939 στρατιωτικὸς Ἱεροκέρυκας τῶν Μονάδων τοῦ Α΄ Σώματος Στρατοῦ. Πρεσβύτερος χει-

Ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς Τιμόθεος Ματθαϊάκης (1954-1974)

ροτονήθηκε τὸ 1940, ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο Ταλαντίου Παντελεήμονα, μὲ ἐντολὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου

καὶ λαμβάνει τὸ ὀφφίκιο τοῦ Ἀρχιμανδρίτη ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Δαμασκνό. Διορίστηκε Ἐφημέριος καὶ Ἱεροκήρυκας τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης ἐπὶ τῆς Ὁδοῦ Αἰόλου, ὅπου ἀνέπτυξε ἀξιόλογη κατηχητικὴ καὶ κηρυκτικὴ δράση.

Κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸ Πόλεμο (1940-1941), ὑπηρέτησε ὡς στρατιωτικὸς ἱερέας καὶ ἐργάστηκε μὲ ζῆλο γιὰ τὴν πνευματικὴ κατάσταση ὧσων νοσηλεύονταν στὸ Στρατιωτικὸ Νοσοκομεῖο Θεσσαλονίκης. Τὶς ἴδιες ὑπηρεσίες προσέφερε καὶ πάλι στὴν Ταξιαρχία τοῦ Ρίμινι, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὸν γερμανοϊταλικὸ ζυγὸ (1944-1946). Τὸ 1941 διορίστηκε Ἐφημέριος, Προϊστάμενος καὶ Ἱεροκήρυκας στὸν Ἱερὸ Ναὸ Προφῆτη Ἡλία Παγκρατίου, ἀναπτύσσοντας κι ἐκεῖ σημαντικὴ κατηχητικὴ καὶ κηρυκτικὴ δραστηριότητα γιὰ τοὺς νέους, ἰδρύοντας τοὺς Χριστιανικοὺς Ὁμίλους Νέων, Νεανίδων καὶ Κυριῶν, ἀλλὰ καὶ λαϊκὰ συσσίτια γιὰ τοὺς δοκιμαζόμενους ἐνορίτες του. Ὡς Ἐφημέριος στὸν Προφῆτη Ἡλία Παγκρατίου, ἐξέδιδε τὸ μηνιαῖο περιοδικὸ *Λυχνία*.

Ὑπηρέτησε ὡς Γραμματέας, Προϊστάμενος καὶ Διευθυντὴς κηρύγματος τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ 1936 ὡς τὸ 1951. Ἐπίσης, διετέλεσε κατὰ τὰ ἔτη 1946-1947 μέλος τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας Δωδεκανήσου καὶ Γενικὸς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος τῆς Μητροπόλεως Ρόδου. Τὸ 1948, μετέβη μὲ ἀποστολὴ στὴν Ἀγγλία καὶ τὸ 1949-1950 ὑπηρέτησε ὡς Πνευματικὸς καὶ Ἱεροκήρυκας στὶς Τεχνικὲς Σχολὲς τῆς Λέρου.

Στὶς 28 Φεβρουαρίου τοῦ 1951, μετὰ ἀπὸ πρόταση τοῦ Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γενναδίου, ἐκλέχθηκε παμψηφεί ἀπὸ τὴ Διαρκὴ Ἱερὰ Σύνοδο, προεδρεύ-

οντος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σπυρίδωνος, βοηθὸς Ἐπίσκοπος τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης μὲ τὸν τίτλο Μυρέων καὶ τὴν Πέμπτη 1 Μαρτίου 1951 χειροτονήθηκε ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Ἀνδρέα, μὲ τὴ συμμετοχὴ ἄλλων ἑπτὰ Ἀρχιερέων. Ἀνέλαβε καθήκοντα τοποτηρητῆ τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης μετὰ τὴν κοίμηση τοῦ Μητροπολίτη Γενναδίου. Συνέχισε καὶ ἐπὶ Ἀρχιερατείας Παντελεήμονος Α΄ νὰ εἶναι βοηθὸς Ἐπίσκοπος τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Ἀσκήσε διοικητικὰ καθήκοντα στὰ Γραφεῖα τῆς Μητροπόλεως, Πρόεδρος τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου, τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου, τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου, τοῦ Παπάφειου Ὁρφανοτροφείου καὶ τῆς Σχολῆς Τυφλῶν. Ἀκόμη, εἶχε καθιερώσει ἐβδομαδιαῖο ἑσπερινὸ κήρυγμα στὸν Καθεδρικὸ Ναὸ τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας Θεσσαλονίκης.

Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς ἐξελέγη στὶς 26 Μαρτίου 1954 καὶ ἐνθρονίστηκε στὶς 15 Ἀπριλίου 1954 στὸν Ἱερὸ Ναὸ τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας Κομοτηνῆς, παρουσία καὶ τοῦ Τοποτηρητῆ Μητροπολίτη Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου καὶ ἀργότερα Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομου.

Ὡς Μητροπολίτης Μαρωνείας ἱδρυσε Κατηχητικὰ Σχολεῖα, γιὰ νὰ προφυλάξει τοὺς νέους ἀπὸ ἀντιχριστιανικὰ καὶ ἀντιεθνικὰ κηρύγματα. Ἰδρυσε ἐκκλησιαστικὴ βιβλιοθήκη μὲ ἀναγνωστήριο, συγκρότησε «Ἐκκλησιαστικὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο», στὸ ὁποῖο συλλέχτηκαν καὶ διασώθηκαν παλιὲς εἰκόνες, ἱερὰ σκεύη, ἐκκλησιαστικὰ ἀντικείμενα κ.λπ. Παρακολούθησε τὶς ἀνοικοδομήσεις Ἱερῶν Ναῶν, προσέφερε στὸν Στρατό, στὰ Σώματα Ἀσφαλείας, στὰ Σχολεῖα, στοὺς

Κληρικούς καὶ σὸν Λαὸ τῆς Κομοτηνῆς πολλὰ ἀντίτυπα τῆς Καينῆς Διαθήκης καὶ διάφορα ἄλλα ψυχωφελῆ βιβλία.

Ἐπιπρόσθετα, κήρυξε ἀνελλιπῶς τὸν Θεῖο Λόγο στοὺς ναοὺς, διοργάνωσε ἑσπερινὰ κυριακάτικα κηρύγματα στὴν αἴθουσα τῆς Μητροπόλεως, ἐπισκεπτόταν στρατιωτικὲς μονάδες, συνοριακὰ φυλάκια, εὐαγῆ ἱδρύματα. Λειτουργοῦσε σὲ σχολικὲς Θεεῖες Λειτουργίες, κατήρτισε τοὺς πνευματικὺς τῆς ἐπαρχίας, χειροτόνησε εὐσεβεῖς ἀνθρώπους, προβαίνοντας στὴν πλήρωση κενῶν θέσεων Ἐφημερίων.

Ἡ ἀγάπη ποὺ εἶχε γιὰ τοὺς νέους, τὸν ὁδήγησε στὸ νὰ ἱδρύσει τρία Ἐκκλησιαστικὰ Οἰκοτροφεῖα:

—Τὸ Ἰωακειμίδειον Ἐκκλησιαστικὸ Οἰκοτροφεῖο Ἀρρένων Κομοτηνῆς «Ὁ Ἀπόστολος Τιμόθεος» (1956)

—Τὸ Τριαρίδειον Ἐκκλησιαστικὸ Οἰκοτροφεῖο Θηλέων Κομοτηνῆς «Ἡ Ἁγία Αἰκατερίνη» (1967)

—Τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Οἰκοτροφεῖο Ἀρρένων Σαππῶν «Ὁ Μέγας Βασίλειος».

Ἀκόμη, ἱδρυσε τὶς κατασκηνώσεις τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος στὴ Μαρώνεια (1961), συνέστησε δύο ἐνοριακὰ συσσίτια τῶν Ἱερῶν Ναῶν Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας Κομοτηνῆς.

Ἡ φιlanθρωπία του γιὰ τοὺς ἀναξιοπαθοῦντες ἦταν μεγάλη καὶ ἀσκήθηκε μὲ τὴν ἱδρυση Φιλοπτώχων Ταμείων (Γενικὸ καὶ πέντε Ἐνοριακὰ), ἀπὸ τὰ ὁποῖα παρεχόταν βοήθεια σὲ ἀσθενεῖς, φυλακισμένους, ἱεροσπουδαστές, ἄπορους φοιτητὲς τῆς Θεολογίας κ.ἄ. Διανεμήθηκαν χιλιάδες τόνοι ἱματισμοῦ καὶ ὑπόδησης σὲ ἄπορους τῆς Κομοτηνῆς καὶ τῶν χω-

Ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς Δαμασκηνὸς Ρουμελιώτης (1974-2012)

ριῶν, ἀλλὰ καὶ σὲ ὁργανώσεις καὶ εὐαγῆ ἱδρύματα. Ἐπιπρόσθετα, ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Τιμόθεος διακρίθηκε καὶ ὡς συγγραφέας, δημοσιεύοντας προσωπικὲς συλλογὲς ἀπὸ τὰ κηρύγματά του.

Ὡς Μητροπολίτης Μαρωνείας ἀρχιεράτευσε μέχρι τὶς 22 Μαΐου 1974, ὁπότε καὶ ἐκλέχτηκε Μητροπολίτης τῆς νεοσύστατης Μητροπόλεως Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας. Ἐκοιμήθη τὸ 1992.

Ὁ Μακαριστὸς Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς Δαμασκηνὸς Ρουμελιώτης, κατὰ κόσμον Πέτρος, γεννήθηκε στὴν Οἰχαλία τῆς Μεσσηνίας τὸ 1920. Ἐκεῖ ὁλοκλήρωσε τὴ στοιχειώδη ἐκπαίδευση. Τὸ 1933 ἡ οἰκογένειά του ἐγκαταστάθηκε στὴν Ἀθήνα, ὅπου ὁ μακαριστὸς γράφτηκε σὲ νυχτερινὸ Γυμνάσιο. Διέκοψε ἀπὸ τὸ 1947 μέχρι τὸ 1950 τὶς γυμνασιακὲς του σπουδές, γιὰ νὰ

ύπηρετήσκει τὴ στρατιωτικὴ του θητεία, κατὰ τὴ διάρκειά τῆς ὁποίας τιμήθηκε μὲ τὸ στρατιωτικὸ μετάλλιο ἐξαίρετων πράξεων.

Διάκονος χειροτονήθηκε στὶς 4 Μαρτίου 1951, λαμβάνοντας τὸ ὄνομα Δαμασκηνός, ἀπὸ τὸν τότε Μητροπολίτη Μεσσηνίας Χρυσόστομο Δασκαλάκη, στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Γλυφάδας. Ἐπέστρεψε στὴν Καλαμάτα καὶ τοποθετήθηκε Ἀρχιδιάκονος τῆς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, ἐνῶ συγχρόνως συνέχισε καὶ ὁλοκλήρωσε τὶς γυμνασιακές του σπουδές τὸ 1953 στὸ Γυμνάσιο τῆς Καλαμάτας. Τὸ 1953 σπούδασε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποφοίτησε τὸ 1958 μὲ βαθμὸ πτυχίου «Ἀριστα».

Στὶς 20 Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους ὁ Ἀρχιδιάκονος Δαμασκηνός χειροτονήθηκε πρεσβύτερος στὸν Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Προφήτη Ἡλίας στὸ Παγκράτι. Τὴ χειροτονία τέλεσε ὁ τότε Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς Τιμόθεος Ματθαίακας (1954-1974) καὶ τοῦ ἀπέδωσε τὸ ὄφικιο τοῦ Ἀρχιμανδρίτη. Κατόπιν ἀποδοχῆς τῆς πρόσκλησης τοῦ τότε Μητροπολίτη Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς Τιμοθέου τὸ 1958, ὁ τότε Ἀρχιμανδρίτης Δαμασκηνός, διορίστηκε τακτικὸς Ἱεροκήρυκας τῆς Μητροπόλεως Μαρωνείας, ὅπου ὑπῆρξε στὴ θέση αὐτὴ γιὰ δεκαεξί χρόνια. Στὶς 29 Μαΐου 1974, μετὰ τὴ μετάθεση

τοῦ Μητροπολίτη Τιμοθέου στὴ νεοσύστατη Μητρόπολη Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας, ἐκλέχτηκε ἀπὸ τὴν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς. Ἐνθρονίστηκε στὶς 9 Ἰουνίου 1974 στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς.

Ὁ Μακαριστὸς Μητροπολίτης Δαμασκηνός τιμήθηκε γιὰ τὴν πολὺπλευρὴ δράση του μὲ τὸν Χρυσὸ Σταυρὸ τῆς Χιλιετηρίδας τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχην Ἀθναγόρα, μὲ δύο παράσημα ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο τῶν Ἱεροσολύμων, μὲ τοὺς ἐπαίνους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ πολλοὺς ἐπαίνους ἀπὸ τὸν στρατό, τὴν πολιτεία καὶ ἀπὸ ἄλλους δημόσιους καὶ ἰδιωτικοὺς φορεῖς καὶ συλλόγους.

Διετέλεσε δύο φορές τοποτηρητὴς τῆς γειτονικῆς Μητροπόλεως Ἀλεξανδρουπόλεως τὸ 1974 καὶ τὸ 2004 καὶ τῆς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου τὸ 1974. Τὸ 1998 ἀναγορεύτηκε Ἐπίτιμος Διδάκτορας τοῦ Τμήματος Ἱστορίας καὶ Ἐθνολογίας τοῦ Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Ὁ Μητροπολίτης Δαμασκηνός ὑπῆρξε συγγραφέας τριῶν βιβλίων. Ἐκοιμήθη στὶς 6 Νοεμβρίου τοῦ 2012 σὲ ἡλικία 92 ἐτῶν καὶ ἐνταφιάσθηκε στὸν προαύλιο χώρο τοῦ Ἱεροῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς.

Φυτὰ στὴν ἐλληνικὴ λαϊκὴ λατρεία

Μ. Γ. Βαρβούνης
Καθηγητὴς τοῦ ΔΠΘ

«Εγώ εἰμι ἡ ἀμπελος ἡ ἀληθινή,
καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργὸς ἐστίν»
Ἰωάν. (ιε' 1)

Ένα φυτὸ κατεξοχὴν εὐλογημένο,
ὅπως τὸ ἀμπέλι, δὲν θὰ μπορούσε
νὰ μὴν συμπεριλαμβάνεται στὶς

σχετικὲς μὲ τὴν ἀγροτικὴ παραγωγὴ λαϊκὲς
θρησκευτικὲς τελετουργίες τοῦ ἐλληνικοῦ
λαοῦ. Στὴν ἀμπελοκαλλιεργητικὴ καὶ οἶνο-

παραγωγική παράδοσή μας, οί ἀμπελουργοὶ τὴν ἡμέρα τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγίου Τρύφωνα (1 Φεβρουαρίου), τὸν ὁποῖο θεωροῦσαν προστατὴ τους, ἀναβαν κεριὰ στὸν ναό, καὶ μετὰ τὴ Θεία Λειτουργία πῆγαιναν στὸ ἀμπέλι, ἔκοβαν τελετουργικὰ κληματαίδεις καὶ τὶς ἔριχναν στὶς τέσσερις γωνιές τοῦ ἀμπελῶνα. Ἐπίσης, μία μικρὴ βέργα τοποθετοῦσαν καὶ στὸ εἰκονοστάσι τοῦ σπιτιοῦ τους.

Ὡς ἐπίσημη θρησκευτικὴ ἐορτὴ τους θεωροῦσαν καὶ τὴν ἐορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος (6 Αὐγούστου), ὁπότε καὶ ἄρχιζε ὁ τρύγος τῆς σοδειᾶς, ποὺ γιὰ νὰ εἶναι τυχερὴ καὶ ἀφθονὴ ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ εὐλογημένη ἀπὸ κάποιο ἐορτολογικὸ καὶ τελετουργικὸ ὄροσπο. Ἰδιαίτερος θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθοῦν ἐδῶ οἱ λιτανεῖες ποὺ γίνονται μὲ σκοπὸ τὴν προστασία τῶν ἀμπελιῶν κατὰ τὴν ἐορτὴ τῆς Μεσοπεντηκοστῆς (25 μέρες μετὰ τὸ Πάσχα) στοὺς ἀμπελοκαλλιεργητικούς οἰκισμοὺς τοῦ ἐλλαδικοῦ χώρου. Μέσω τῆς λιτανείας, ποὺ ἀκολουθεῖ τὴν πανηγυρικὴ Θεία Λειτουργία, χαράζεται ἕνας μαγικοθρησκευτικὸς κύκλος γύρω ἀπὸ τὰ ἀμπέλια, μέσα ἀπὸ τὸν ὁποῖο θεωροῦν ὅτι δὲν θὰ περάσουν ἀσθένειες καὶ ἐπιβλαβὴ ἔντομα, ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ βλάψουν τὴ σοδειά.

Ὁ Δ. Σ. Λουκάτος σημειώνει χαρακτηριστικὰ ὅτι οἱ πρόσφυγες τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης συνέχισαν νὰ τελοῦν τὶς λιτανεῖες αὐτὲς «καὶ στὶς νέες πατρίδες τους, ὅπου ἀνησυχοῦν πάντα γιὰ τὰ τρυφερὰ βλαστάρια καὶ τ' ἀνθοστάφυλα τῶν ἀμπελιῶν τους». Στὴ Βόρεια Θράκη, μὲ βάση τὸ συχνὸ στὴν ἑλληνικὴ λαϊκὴ λατρεία φαινόμενο τῆς παρετυμολογίας, θεωροῦσαν τὴ Μεσο-

πεντηκοστὴ ἐορτὴ τῆς Παναγίας, πιστεύοντας ὅτι ἂν ράντιζαν μὲ τὸν ἁγιασμό τῆς ἐορτῆς τὰ ἀμπέλια τους, στὴ διάρκεια τῶν τελετουργικῶν λιτανειῶν ποὺ προαναφέρθηκαν, θὰ τὰ προστάτευαν μαγικοθρησκευτικὰ ἀπὸ τὶς ἀσθένειες καὶ τὶς καταστρεπτικὲς χαλαζοπτώσεις, ἐνῶ συχνά, καὶ κατὰ τὶς ἐπικρατοῦσες συνθῆκες, οἱ λιτανεῖες ἔπαιρναν τὸν χαρακτήρα καὶ τῆς τελετουργικῆς παράκλησης γιὰ τὴ βροχόπτωση, ἡ ὁποία θὰ ἔσωνε τὶς καλλιέργειές τους ἀπὸ τὸν καταστρεπτικὸ ἐφιάλτη τῆς ἀνομβρίας.

Ὁ ἴδιος ὁ τρύγος ἔπαιρνε τελετουργικὸ χαρακτήρα, μὲ διάσπαρτα θρησκευτικὰ στοιχεῖα, ποὺ φανέρωναν τὸ πανάρχαιο καὶ πρωταρχικὸ δέσιμο τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ «ιερὸ» –γιὰ περισσότερες ἀπὸ μία θρησκευτικὲς παραδόσεις– φυτὸ τῆς ἀμπέλου. Ἀπολύτως χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἀκόλουθη περιγραφή τοῦ Δ. Σ. Λουκάτου, ἀπὸ τὴν ὁποία καταφαίνεται ὅτι ὄχι μόνον ἡ πανηγυρικὴ ἔναρξη τοῦ τρύγου, ἀλλὰ καὶ οἱ πράσινοι γονιμικοὶ στολισμοὶ τῶν σπιτιῶν, ἀκόμη καὶ τὰ στεφάνια στὰ κεφάλια τῶν κοριτσιῶν, ἐνείχαν ἀναμνήσεις τοῦ πανάρχαιου διονυσιακοῦ παρελθόντος τῆς περιοχῆς, ποὺ λάμβαναν χαρακτήρα σαφοῦς γονιμικῆς καὶ διαβατήριας λαϊκῆς τελετουργίας.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω φαίνεται ὅτι τελετουργικὴ ἐπίσης ἦταν καὶ ἡ μετάληψη τῶν προϊόντων τῆς ἀμπέλου, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ στὴ Θεία Λειτουργία. Βρισκόμαστε πιθανότατα ἐδῶ ἐνώπιον ἐνὸς ἀρχέγονου παράλληλου μὲ τὸ ὀρθόδοξο τυπικοῦ, ποὺ

ἀντιστοιχεῖ στὴν παλαιότητα τῶν ἀντιλήψεων γιὰ τὴν ἱερὴ σημασία καὶ ἀξία τοῦ ἀμπελιοῦ καὶ τῶν γεννημάτων του, ὅπως ἐκφραζόταν καὶ στὸ κυρίαρχο προχριστιανικὸ διονυσιακὸ παρελθὸν τοῦ ἑλληνικοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, καθὼς τὸ γνωρίζουμε ἀπὸ τὶς σχετικὲς ἀρχαῖες πηγές.

Τὸ ἀμπέλι θεωρήθηκε ἱερὸ φυτὸ ἥδη ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴ διονυσιακὴ θρησκεία, πίστη ποὺ ἐξακολούθησε καὶ στὰ χριστιανικὰ χρόνια, καθὼς ἀπὸ τὸ ἀμπέλι βγαίνει τὸ κρασί ποὺ χρησιμοποιεῖται στὴ Θεία Εὐχαριστία, τὸ κεντρικὸ μυστήριό τῆς χριστιανικῆς μυστηριακῆς ζωῆς, ἀπὸ τοὺς βλαστοὺς του παρασκευάζονταν τὰ καρβουνάκια γιὰ τὴ Θεία Λατρεία καὶ ἀπὸ τοὺς βλαστοὺς του κατασκευάζονταν παλαιότερα τὰ εὐλογημένα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία στέφανα τοῦ γάμου, τῶν ὁποίων τὸ σχῆμα μιμήθηκαν ἀργότερα καὶ τὰ νεωτερικὰ γαμήλια στέφανα ἀπὸ ἄλλα ὑλικά, ὅπως πλαστικό, μέταλλο, γυαλὶ κ.λπ.

Τὸ λάδι, ἀπὸ τὶς πρωταρχικὲς γι' αὐτὸ καὶ ἱερὲς τροφές τοῦ ἀνθρώπου, καθαγιαζέται στὴ λαϊκὴ θρησκευτικὴ πράξη μέσω τῆς χρήσης του σὲ μία σειρά ἀπὸ ἐθιμικὲς πράξεις. Μὲ ἁγιασμένο λάδι ἀλείφεται τὸ παιδί στὴ βάπτισμα, ἀλλὰ καὶ μὲ λάδι ἐπαλείφεται, σὲ πολλὲς ἑλληνικὲς περιοχές, τὸ νεκρὸ σῶμα πρὶν τὸ σαβάνωμα, κατὰ τὴ διαδικασία τῆς προετοιμασίας τοῦ λειψάνου. Μάλιστα, κατὰ τὴ βάπτισμα, τὰ πανιά ποὺ θὰ τυλίξουν τὸ νεοβάπτιστο παιδί, τὰ «λαδόπανα», τὰ πλένουν κατόπιν στὴ θάλασσα, «σὲ σαράντα κύματα», ἢ τὰ καίνε ἢ τὰ προσφέρουν στὸ ναό, δὲν τὰ χρησιμοποιοῦν ὅμως σὲ κοινὴ χρήση, λόγῳ τῆς πίστεως στὴν ἱερότητα τοῦ λαδιοῦ ποὺ χρησιμοποιήθηκε καὶ στὸ ὅποιο ἔχουν ἐμποτιστεῖ.

Τὸ λάδι εὐλογεῖται, μαζὶ μὲ τὸν σίτο καὶ τὸν οἶνο, στὶς πανηγυρικὲς ἀρτοκλασίες, σχηματίζοντας τὴν ἰδέα στὴ λαϊκὴ θρησκευτικὴ σκέψη γιὰ τὴν ἱερὴ αὐτὴ τριάδα τῶν πρωταρχικῶν καὶ βασικῶν γιὰ τὴ διατήρηση τῆς ζωῆς εἰδῶν διατροφῆς. Τὸ λάδι καίει στὰ καντήλια τῶν Ἀγίων, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀκοίμητη κανδήλα τῆς ἁγίας τράπεζας καθέ ναοῦ, καὶ ἀπὸ αὐτὰ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς πιστοὺς γιὰ ἱαματικὲς ἀπαλείψεις, ποὺ

ἰῶνται καὶ ἐξαγιάζουν.

Τὸ λάδι ἀποτελεῖ τὸ βασικὸ συστατικὸ τοῦ μυστηρίου τοῦ εὐχελαίου, ποὺ τελεῖ συχνὰ ὁ λαὸς σὲ περιπτώσεις ἀσθενειῶν, ἀλλὰ καὶ σὲ ἀρχεὲς πράξεων καὶ δραστηριοτήτων. Ἡ ἐπάλειψη ἢ ἀκόμη καὶ ἡ μετάληψη μὲ λάδι ἀπὸ τὸ καντήλι Ἀγίων ἢ ἀπὸ τὸ εὐχέλαιο ἀποτελεῖ βασικὴ τελετουργικὴ πρακτικὴ τῆς λαϊκῆς λατρείας, μὲ ἱαματικούς ἢ εὐλογητικούς συνήθως σκοποὺς. Στὰ διάφορα δὲ θρησκευτικὰ προσκυνήματα προσφέρεται στοὺς πιστοὺς συσκευασμένο σὲ πλαστικὰ μπουκαλάκια λάδι «τοῦ ἁγίου», γιὰ νὰ τὸ πάρουν μαζὶ τοὺς καὶ νὰ τὸ χρησιμοποιήσουν σὲ παρόμοιες ἀνάγκες καὶ περιστάσεις.

Ἐπίσης, σὲ περιπτώσεις τρικυμίας συνήθιζαν οἱ ναυτικοὶ νὰ χύνουν τὸ καντήλι ποὺ ἔκαιγε μπροστὰ στὸ εἰκόνισμα τοῦ Ἀγίου Νικολάου στὴ θάλασσα, πιστεύοντας ὅτι τὸ λάδι θαυματουργικὰ θὰ καταπράυνε τὰ κύματα, μὲ βάση τὴν πάγια πίστη ὅτι τὸ λάδι τοῦ καντηλιοῦ ἔχει μέρος τῆς θαυματουργικῆς δύναμης τοῦ Ἀγίου, μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ ὁποίου ἔχει ἀναφτεῖ. Ἀξίζει ἐδῶ νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ χρήση μὲ λάδι ἀποτελεῖ παλαιὰ λατρευτικὴ καὶ τελετουργικὴ πρακτικὴ, τόσο γιὰ τοὺς ἀρχαίους λαοὺς ὅσο καὶ γιὰ τοὺς Ἑβραίους, τὴν ὁποία συνέχισαν καὶ οἱ χριστιανοί, ἥδη ἀπὸ τὰ ἀποστολικά χρόνια.

Ὁ βασιλικὸς ἔχει σημαντικὸ ρόλο στὴν ἑλληνικὴ λαϊκὴ θρησκευτικὴ παράδοση, ἀποτελεῖ δὲ ἱερὸ φυτὸ γιὰ διάφορες θρησκευτικὲς τῆς Ἀνατολῆς. Σύμφωνα μὲ τὴν ἑλληνικὴ λαϊκὴ παράδοση, ὁ βασιλικὸς φύτρωσε πάνω στὸν τόπο ὅπου εἶχε θαφτεῖ ὁ Τίμιος Σταυρός, καὶ ἡ Ἁγία Ἑλένη ὁδηγήθηκε στὴν ἀποκάλυψή του ἀπὸ τὸ ἔντονο ἄρωμα τοῦ φυτοῦ. Κατὰ τὴν ἴδια παράδοση, τὴν ὀνομασία του τὸ φυτὸ τὴν πῆρε ἀπὸ τὴ λέξη «βασιλιάς», μὲ τὴν ὁποία ὑποδηλώνεται ἡ βασιλικὴ ιδιότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ βασιλικὸς χρησιμοποιεῖται σὲ διάφορα λατρευτικὰ ἔθιμα: κατὰ τὴν ἐορτὴ τῶν Θεοφανείων, γιὰ παράδειγμα, ὁ ἱερέας ραίνει τοὺς πιστοὺς μὲ ἁγιασμό, βουτώντας ἓνα κλαδὶ βασιλικοῦ μέσα στὸν Με-

γάλο Άγιασμό της ημέρας. Κατά την έορτή της Ύψωσης του Τιμίου Σταυρού, στις 14 Σεπτεμβρίου, στους ναούς μοιράζεται βασιλικός, με τον οποίο στολίζουν τον δίσκο εντός του οποίου περιφέρει ο ιερέας τον Τιμίο Σταυρό στον ναό και τον προσφέρει για προσκύνηση στους πιστούς. Γι' αυτό και την παραμονή της έορτης αυτής οι νοικοκυρές φέρνουν στην εκκλησία γλάστρες ή άγκαλιές βασιλικούς, «για τον Σταυρό». Οι νοικοκυρές «άναπιάνουν» την ημέρα της έορτης της Ύψωσης του Τιμίου Σταυρού (14 Σεπτεμβρίου) το καινούριο προζύμι, με άγιασμό από τον ναό και λίγο βασιλικό από τον δίσκο του Σταυρού (το «σταυρολούλουδο»), και φτιάχνουν ένα πρώτο ψωμί, που το μοιράζουν για το καλό στη γειτονιά. Στη Δυτική Μακεδονία, μάλιστα, το ψωμί αυτό παλιότερα ήταν με περιποιημένα ύλικά, το έλεγαν «μπογάτσα» και έβαζαν μέσα του άσπρμένο σταυρουδάκι, σαν να ήταν πρωτοχρονιάτικη πίτα.

Αυτή η διαδικασία παραλλάσσει από τόπο σε τόπο: στα χωριά του Πηλίου, για παράδειγμα, παίρνουν από ένα κλωναράκι βασιλικό από τον στολισμένο Σταυρό και το αφήνουν να μουσκέψει σε ένα βαζάκι με νερό για τρεις μέρες. Με τουτό το νερό, άφου το ζεστάνουν λίγο, και με άλεύρι πλάθουν το προζύμι. Αυτό το πρώτο φύραμα το φτιάχνουν άρκετά νερουλό, σαν κυλό. Το αφήνουν μία μέρα σκεπασμένο και την επόμενη προσθέτουν νερό και άλεύρι για να το αύξήσουν. Τη μεθεπομένη πάλι το ίδιο. Κι ύστερα, το αφήνουν σκεπασμένο δυό-τρείς μέρες μέχρι να φουσκώσει και να είναι έτοιμο για την παρασκευή του ψωμιού.

Όσο για τον βασιλικό που μοιράζουν στα πανέρια μετά τη λειτουργία της έορτης της Ύψωσης του Τιμίου Σταυρού, τον άποξηραίνουν και τον διατηρούν ως φυλαχτό στο οικιακό είκονοστάσι, πάνω από τα είκονίσματα. Σε πολλά χωριά της Θεσσαλίας τον βασιλικό για το προζύμι οί γυναίκες τον παίρνουν από τον στολισμένο δίσκο όπου βρίσκεται ο Τιμίο Σταυρός. Αυτόν τον βασιλικό, μάλιστα, συχνά τον τοποθετούν σε ένα βαζάκι με νερό για να βγάλει ρίζες, ώστε να

τον φυτέψουν ξανά κι από το ίδιο τουτό το φυτό να πәне τα κλωναράκια την επόμενη χρονιά, κατά την ίδια έορτή, στον ναό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Δ. Σ. Λουκάτος, «Άμπελος (Λαογραφία)», *Θρησκευτική και Ήθική Έγκυκλοπαίδεια 2*, Αθήναι 1963, σσ. 392-393· Μ. Γ. Βαρβούνης, *Η λαογραφική φυσιογνωμία του θρακικού δήμου Αιγείρου*, Κομοτηνή 2004, σ. 13 κ.έξ· Κ. Α. Ρωμαίος, «Τα κλημάτινα στέφανα του γάμου. Η καταγωγή του χριστιανικού θεσμού», *Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών 3* (1986), σσ. 48-58· Ν. Γ. Πολίτης, *Λαογραφικά Σύμμεικτα 2*, Αθήναι 1975, σσ. 307-312· Μ. Γ. Βαρβούνης, *Λαϊκές θρησκευτικές τελετουργίες στην Ανατολική και τη Βόρεια Θράκη*, Αθήνα 2010, σσ. 374-376· Ίω. Φουντούλης, «Έλαιον», *Θρησκευτική και Ήθική Έγκυκλοπαίδεια 5* (1964), στ. 544· Χρυσόστομος Θέμελης, *Επίσκοπος Θαυμακού, Το έλαιον εξ επόψεως τελετουργικής*, Αθήναι 1960· Παν. Τρεμπέλας, *Λειτουργικοί τύποι Αιγύπτου και Ανατολής*, Αθήναι 1961· Παν. Ύφαντης, «Λάδι το ιερό: συμβολισμοί και χρήσεις του λαδιού στην όρθόδοξη παράδοση», στον τόμο του Κέντρου Έρεύνης της Έλληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, *Ώδη στην Έλιά*, Αθήνα 2006, σσ. 118-125· Λ. Καραπιδάκη – Παν. Ύφαντης, «Η έλιά και το λάδι στη λαϊκή θρησκευτικότητα. Λαογραφική προσέγγιση», στον τόμο *Ώδη στην Έλιά*, ό.π., σσ. 190-199· Π. Ύφαντης, «Η χρήση του ελαίου στην όρθόδοξη θεολογία, λατρεία και λαϊκή εύσέβεια», *Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου «Η έλιά και το λάδι από την άρχαιότητα έως σήμερα*», Αθήνα 2003, σσ. 121-142· Γ. Α. Μέγας, *Έλληνικαί έορταί και έθιμα λαϊκής λατρείας*, Αθήνα 1957· Μ. Μπλίγκου-Μαρκαντώνη, *Δένδρα, φυτά, άνθη στον λαϊκό πολιτισμό των νεωτέρων Έλλήνων*, Αθήνα 2006· Μ. Γ. Βαρβούνης, «Δένδρα, φυτά και άνθη στη λαϊκή λατρευτική μας παράδοση», *Πεμπτουσία 25* (2007), σσ. 16-18.

Ἑκκλησιαστικὲς εἰδήσεις

Ἑπιμέλεια: Ἱεροδιάκονος Ἰάκωβος Μαλακούδης

Πνευματικὴ κίνηση Ἰούλιος-Σεπτέμβριος 2020

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Παντελεήμων ἱερούργησε στὸ Ἱερὸ Παρεκκλήσιο Ἀγίων Ἀναργύρων Σκαλώματος.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ «ΡΟΔΟΝ ΤΟ ΑΜΑΡΑΝΤΟ»

Τὸ πρωὶ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας, ὁ Σεπτὸς μας Ποιμενάρχης χοροστάτησε κατὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ὁρθρου καὶ προεξῆρχε τῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας στὸν Πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίας Παρασκευῆς Μέσσης, ὅπου φυλάσσεται ἡ ἱστορικὴ καὶ θαυματουργὸς εἰκόνα «Παναγία Ρόδον τὸ Ἀμάραντον».

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΑΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΜΑΡΙΝΗΣ

Στὸν Ἱερὸ Προσκυνηματικὸ Ναὸ Ἀγίας Μαρίνης, ὁ ὁποῖος βρίσκεται στὴν περιοχὴ τοῦ Ἱμέρου, μετέβη ὁ Μητροπολίτης μας γιὰ νὰ χοροστατήσει κατὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ νὰ κηρύξει τὸν Θεῖο Λόγο. Ἀκολούθως, τὸ πρωὶ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου καὶ προεξῆρχε τῆς Πανηγυρικῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας, πλαισιούμενος ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς διακόνους τῆς Μητροπόλεως. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας, χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τῆς Ἱερᾶς Παρακλήσεως τῆς Ἀγίας Μαρίνης στὸ ἐορτάζον Παρεκκλήσιο Φαναρίου.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΣΤ' ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων ἱεροῦργησε στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίας Παρασκευῆς Ἀρσακείου. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας, ἀπένειμε τὸ ὀφίκιον τοῦ Οἰκονόμου στὸν Πρεσβύτερο π. Ἀρχοντὴ Μυλωνᾶ.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΣΒΙΤΟΥ

Ὁ Σεβασμιώτατος χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ κήρυξε τὸν Θεῖο Λόγο στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Προφήτου Ἡλιοῦ Παλλαδίου. Ἀκολούθως, προεξῆρχε τῆς Λιτανεύσεως τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνας, πλαισιούμενος ἀπὸ τὸν Κλῆρο, τοὺς Τοπικοὺς Ἀρχόντες καὶ τὸ Χριστεπώνυμο Πλήρωμα. Τὸ πρωὶ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας ἱερούργησε στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Προφήτου Ἡλιοῦ Πανδρόσου. Ἀκόμη, μετέβη στὸ παρεκκλήσιο Προφήτου Ἡλιοῦ, ἐντὸς τῆς 2^{ης} ΜΣΕΠ Μαρωνείας γιὰ νὰ τελέσει τὴν ἀκολουθία τῆς Ἀρτοκλασίας.

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΗ ΔΕΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΔΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Μέσα σὲ κλίμα βαθεῖας θλίψεως λόγῳ τῆς μετατροπῆς τῆς Ἀγίας Σοφίας σὲ τζαμί, ὁ Σεπτὸς μας Ποιμενάρχης χοροστάτησε στὸν Ἑσπερινὸ καὶ στὴν Παράκληση πρὸς τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο καὶ τέλεσε τὴν ἐπιμνημόσυνη δέηση ὑπὲρ τῶν ἐνδόξων ὑπερασπιστῶν καὶ ἀγωνιστῶν τῆς Βασιλίδος τῶν Πόλεων στὸν Ἱερὸ Ναὸ τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας Κομοτηνῆς.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΑΣ ΟΣΙΟΠΑΡΘΕΝΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων χοροστάτησε κατὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ κήρυξε τὸν Θεῖο Λόγο στὸ Παρεκκλήσιο τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου τῆς 21^{ης} ΤΘΤ. Στὴ συνέχεια μετέβη στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίας Παρασκευῆς Κομοτηνῆς, ὅπου χοροστάτησε στὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ, ἐκήρυξε τὸν Θεῖο Λόγο καὶ προέστη τῆς Λιτάνευσης τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνας τῆς Ἀγίας Ὁσιοπαρθενομάρτυρος Παρασκευῆς, πλαισιούμενος ἀπὸ τὸν Ἱερὸ Κλῆρο καὶ τὸ χριστεπώνυμο πλήρωμα τῆς Μητροπόλεως. Τὸ πρωὶ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας χοροστάτησε στὴν ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου καὶ προεξῆρχε τῆς Πανηγυρικῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λει-

τουργίας, μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁποίας προ-
χείρισε σὲ πνευματικούς τοὺς δύο ἐφημε-
ρίους τοῦ Ναοῦ, π. Γεώργιο Παπαβέργο καὶ
π. Κωνσταντῖνο Τσουλιάγα καὶ ἀππύθυνε σὲ
αὐτοὺς πατρικὲς νουθεσίες.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΚΑΙ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ

Ὁ Σεβασμιώτατος χοροστάτησε στὴν
Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ
ἐκήρυξε τὸν Θεῖο Λόγο, καθὼς καὶ προέστη
τῆς Λιτάνευσης τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνος τοῦ Ἀγίου
Ἑνδόξου Μεγαλομάρτυρος καὶ Ἱαματικοῦ
Παντελεήμονος, στὸν Πανηγυρίζοντα Ἱερὸ
Ναὸ Ἀγίου Παντελεήμονος Μικροῦ Κρανο-
βουνίου.

Τὸ πρωὶ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας χορο-
στάτησε στὸν Ὅρθρο καὶ προεξῆρχε τῆς
Θείας Λειτουργίας στὸν Ἱερὸ Καθεδρικό
Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κομο-
τηνῆς. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργί-
ας, δέχτηκε τὶς ἐγκάρδιες εὐχὲς τοῦ Ἱεροῦ
Κλήρου, τῶν Ἀρχόντων τῆς πόλεως καὶ τοῦ
εὐσεβοῦς λαοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΓΙΑ ΘΕΟΤΟΚΟ

Ὁ Σεβασμιώτατος χοροστάτησε στὴν
Παράκληση πρὸς τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο

καὶ ἐκήρυξε τὸν Θεῖο Λόγο: στὸν Ἱερὸ Ναὸ
Ἀγίου Τρύφωνος Κομοτηνῆς, στὸν Ἱερὸ
Ναὸ Ἀγίου Γεωργίου Συκορράχης, στὸν
Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Νικολάου Ἰάσμου, στὸν Ἱερὸ
Ναὸ Ἀγίου Γεωργίου Ἀρίσβης, στὸ Ἱερὸ Πα-
ρεκκλήσιο Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος
παραλίας Μέσσης, στὸ Ἱερὸ Παρεκκλήσιο
Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ξυλαγανῆς, στὸ
Ἱερὸ Παρεκκλήσιο Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου
Κασσιτερῶν, στὸν Ἱερὸ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς
Θεοτόκου Ἀετολόφου, στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου
Γεωργίου Ἀράτου, στὸν Ἱερὸ Ναὸ Κοιμήσε-
ως τῆς Θεοτόκου Νέας Πέτρας, στὸν Ἱερὸ
Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Καλλιθέας
καὶ στὸν Ἱερὸ Καθεδρικό Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ
τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς, ὅπου καὶ χορο-
στάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τῶν Ἐγκωμίων
πρὸς τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο.

Η ΔΕΣΠΟΤΙΚΗ ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνεί-
ας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων, χοροστά-

τησε στὸν πανηγυρικὸ Ἑσπερινὸ καὶ κήρυξε τὸν θεῖο Λόγο στὸν Ἱερὸ Ναὸ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Καρυδιᾶς. Ἐν συνεχείᾳ, προεξῆρχε τῆς λιτανεύσεως τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνας, πλαισιούμενος ἀπὸ τὸν Ἱερὸ Κλῆρο, τοὺς Τοπικοὺς Ἀρχοντες καὶ τὸ Χριστεπώνυμο Πλήρωμα. Τὸ πρωὶ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας χοροστάτησε στὸν Ὅρθρο καὶ προεξῆρχε τῆς Πανηγυρικῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας καὶ εὐλόγησε τοὺς καρποὺς τῆς ἀμπέλου. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας, ἀπένειμε τὸ ὀφθίκιον τοῦ Οἰκονόμου στὸν Πρεσβύτερο π. Ἰωάννη Τρέσαλο.

ΘΥΡΑΝΟΙΞΙΑ ΤΟΥ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΘΕΝΤΟΣ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ΠΡΩΤΑΤΟΥ

Μὲ τὴ δέουσα ἐκκλησιαστικὴ τάξη ὁ Σεβασμιώτατος τέλεσε τὰ θυρανοίξια τοῦ ἀνακαινισθέντος Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίας Τριάδος Πρωτάτου καὶ ἐν συνεχείᾳ χοροστάτησε στὴν ἀκολουθία τοῦ Μικροῦ Παρακλητικοῦ Κανόνος πρὸς τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο, συγκαίροντας τὸν προϊστάμενο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀρχιμ. Νεκτάριο Δημητρόπουλο.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΝΑΟ ΤΗΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Μὲ λαμπρότητα καὶ μὲ τὴ δέουσα ἐκκλησιαστικὴ τάξη ἐορτάσθηκε ἡ Θεομητορικὴ

Ἑορτὴ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς. Ὁ Σεβασμιώτατος χοροστάτησε στὸν Ἑσπερινὸ καὶ κήρυξε τὸν θεῖο Λόγο, παρουσίᾳ τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, τῶν Τοπικῶν Ἀρχόντων καὶ τοῦ Χριστεπώνυμου Πληρώματος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς. Ἀκολούθως, χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τῶν Ἐγκωμίων πρὸς τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο. Τὸ πρωὶ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας χοροστάτησε στὴν ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου καὶ προεξῆρχε τῆς Πανηγυρικῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας.

ΜΕΘΕΟΡΤΟΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ ΚΑΙ ΕΓΚΩΜΙΑ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Τὸ ἀπόγευμα τῆς κυριωνύμου ἡμέρας ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας κ. Παντελεήμων μετέβη στὴν παλαιὰ ἱστορικὴ ἔδρα τῆς Μητροπόλεως, στὸν Πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὅπου καὶ χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ μεθεόρτιου Ἑσπερινοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ χοροστάτησε στὴν Ἀκολουθία τῶν Ἐγκωμίων πρὸς τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο.

ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΙΕΡΟΥ ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙΟΥ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΗΣ ΦΑΝΑΡΙΟΥ

Τὴν Κυριακὴ μετὰ τὴν ἐορτὴ, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας κ. Παντελεήμων τέλεσε τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ἱεροῦ Παρεκκλησίου Ἀγίας Μαρίας Φαναρίου καὶ ἐν συνεχείᾳ, προεξῆρχε στὴν Ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία.

γία, πλαισιούμενος ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ τοὺς Διακόνους τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ ΣΤΟ ΑΚΡΙΤΙΚΟ ΧΩΡΙΟ ΚΙΖΑΡΙ

Ὁ Σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης μας κ. Παντελεήμων χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ κήρυξε τὸν Θεῖο Λόγο στὸ Ἐξωκκλήσι τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος στὸ χωριὸ Κίζαρι. Εὐχαρίστησε ἐκ βάθους καρδίας τοὺς νέους τοῦ χωρίου, καθὼς ἐργάστηκαν ἐθελοντικὰ γιὰ τὸν εὐτρεπισμὸ τοῦ ναοῦ καὶ μὲ αὐτὴν τους τὴν ἐνέργεια δηλώνουν τὴν υπέρμετρη ἀγάπη τους γιὰ τὴν Ἐκκλησία ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν τόπο τους.

ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ὁ Σεβασμιώτατος προέστη στὴν ὑπόδοχὴ τῆς θαυματουργικῆς Ἱερᾶς Εἰκόνας τῆς Παναγίας τῆς Φανερωμένης στὴ Γυναικεία Κοινοβιακὴ Ἱερὰ Μονὴ Παναγίας Φανερωμένης Βαθυρρύακος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ

πανθρακικὸ προσκύνημα, καὶ ἐν συνεχείᾳ χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ. Τὴν κυριώνυμη ἡμέρα ἱερούργησε στὴν Ἱερὰ Μονή, πλαισιούμενος ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς καὶ τοὺς Διακόνους τῆς Μητροπόλεως.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΟΥ

Ὁ Σεβασμιώτατος χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ τὸ πρωὶ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας προεξήρχε τῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ, παρουσιάζοντας στοὺς πιστοὺς τῆς ἐνορίας τὸν νέο Ἱερέα Ἀρχιμ. Γρηγόριο Βουλγαρέλη.

ΕΟΡΤΗ ΑΓΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΦΑΝΟΥΡΙΟΥ

Ὁ Σεπτός μας Ποιμενάρχης κ. Παντελεήμων χοροστάτησε κατά τὸν Πανηγυρικό Ἑσπερινό, ὅπου σὸ τέλος εὐλόγησε τὶς φανουρόπιτες κατὰ τὸ ἔθος. Τὸ πρωὶ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας προεξῆρχε τῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας σὸ πανηγυρίζον Ἱερὸ Παρεκκλήσιο Ἀγίου Φανουρίου Σάλλης.

ΕΟΡΤΗ ΓΕΝΕΣΙΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας κ. Παντελεήμων, χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ σὸν Ἱερὸ Ναὸ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου Λυκείου. Τὸ πρωὶ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας, προεξῆρχε τῆς Πανηγυρικῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας σὸν Ἱερὸ Ναὸ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου Μεγάλου Κρανοβουνίου.

ΘΥΡΑΝΟΙΞΙΑ ΣΤΟΝ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΜΕΝΟ ΙΕΡΟ ΝΑΟ ΠΑΜΜΕΓΙΣΤΩΝ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ ΝΕΑΣ ΑΔΡΙΑΝΗΣ

Μὲ τὴ δέουσα ἐκκλησιαστικὴ τάξη ὁ Σεβασμιώτατος τέλεσε τὰ θυρανοίξια τοῦ ἀνακαινισθέντος Ἱεροῦ Ναοῦ Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Νέας Ἀδριανῆς, εὐχαριστώντας τὸν Δήμαρχο Κομοτηνῆς, τὸν Ἀνώτατο Διοικητὴ

Φρουρᾶς Κομοτηνῆς, τοὺς ἀνωνύμους δωρητὲς καὶ τοὺς κατοίκους τοῦ μικροῦ χωριοῦ γιὰ τὴ συμβολή τους.

ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΥΨΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας κ. Παντελεήμων χοροστάτησε κατὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ σὸν Ἱερὸ Ναὸ Τιμίου Σταυροῦ Μεσοχωρίου. Τὸ πρωὶ τῆς κυριώνυμης ἡμέρας ἱερούργησε σὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίου Γεωργίου Κομοτηνῆς, ὅπου καὶ τέλεσε τὴν Ἀκολουθία τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου καὶ Ζωοποιοῦ Σταυροῦ.

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΑΣΜΟΥ ΕΠΙ ΤΗ ΕΝΑΡΞΕΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων τέλεσε τοὺς ἀγιασμούς σὸ 6ο Δημοτικὸ Σχολεῖο Κομοτηνῆς καὶ σὸ 3ο Γυμνάσιο Κομοτηνῆς καὶ εὐχήθηκε στοὺς μαθητὲς καὶ στοὺς καθηγητὲς καλὴ, δημιουργικὴ καὶ καρποφόρα σχολικὴ χρονιά.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΥΨΩΣΗ

Ὁ Σεβασμιώτατος ἱερούργησε στὸν Ἱερὸ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Καλλιθέας. Ἀμέσως μετὰ, μετέβη στὸν Ἱερὸ Καθεδρικό Ναὸ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς, ὅπου καὶ τέλεσε τὸ μνημόσυνο γιὰ τὴ Γενοκτονία τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

ΘΥΡΑΝΟΙΞΙΑ ΙΕΡΟΥ ΠΑΡΕΚΛΗΣΙΟΥ ΑΓΙΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΓΡΑΤΙΝΗΣ

Ὁ Σεβασμιώτατος τέλεσε τὰ θυρανοίξια τοῦ Ἱεροῦ Παρεκκλησίου Ἀγίου Χρυσάνθου Γρατινῆς.

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΝΕΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Παντελεήμων τέλεσε τὴν εἰς Διάκονον χειροτονία τοῦ εὐλαβεστάτου Κωνσταντίνου Κωστάρα στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἀγίας Παρασκευῆς Κομοτηνῆς. Ὁ νέος διάκονος εἶναι ἑγγαμος καὶ πατέρας ἑνὸς τέκνου.

Ὁ Σεβασμιώτατος ἀπνύθυνε πατρικὲς νουθεσίες πρὸς τὸν νεοχειροτονηθέντα καὶ τὸν προέτρεψε νὰ λειτουργεῖ στὸ Ἱερὸ Θυσιαστήριο μὲ ἀγάπη καὶ φόβο Θεοῦ καὶ νὰ διακονεῖ τοὺς πιστοὺς μὲ ἀμέτρητη ἀγάπη, ἐνθέρμο ζῆλο, ἀφοσίωση, σύνεση καὶ ταπείνωση.

